

Från kloster till kalabalik på Blasieholmen

■ ■ Blasieholmen tillhörde på medeltiden Klara kloster, men drogs in till Kronan på 1500-talet. Det äldsta kända namnet torde vara Kjöplingeholmen.

Text: Carina Ferlatti

De brutala kjöplingemorden utspelade sig på Blasieholmen på 1300-talet, när en grupp svenska borgare ska ha råkat i fejd med tyska kollegor, och sedan togs tillfångna av dessa och brändes inne. Dock osäkert om detta är en skröna. När kungens örlogsstation flyttat till Kjöplingeholmen byttes namnet till – Skeppsholmen. Men efter att ett varv anlades (1640) på den ö som vi i dag kallar Skeppsholmen, kallades holmen både ”Gamble Skeppsholmen” och Blasieholmen under en tid. Det finns olika teorier om var namnet Blasieholmen kommer ifrån. Stadsskrivare Blasius Olsson Rask, verksam på 1500-talet, nämns. Även den samtida skotska affärsmannen Blasius Dundei och helgonet Sankt Blasius finns med som tänkbare kandidater.

Att få till en ståndsmässig utsikt från slottet har inte varit oviktigt för Blasieholmens bebyggelsehistoria. Drottning Kristina donerade frikostigt tomtor till sina gunstlingar. Ofta var gåvan villkorad med att en ståndsmässig byggnad skulle uppföras. Personer i drottning Kristinas närhet som blev föremål för hennes givmildhet var bland andra riksskattemästare Seved Bååth, kunglig sekreterare Johan Wijnbladh, skotten Robert Douglas som deltagit i trettioåriga kriget

med pappa Gustav II Adolf och arkitekt Jean De la Vallée. En av de anlitade arkitekterna var Nicodemus Tessin d.ä. Han ritade Douglaska och Bååtska palatsen, som båda finns kvar än i dag fast stilmässigt ordentligt omdanade.

Blasieholmens historia är full av intressanta inbyggare. Förutom adeln har många kulturpersonligheter funnit en boning här för en kortare eller längre tid. Den berömda sångerskan Kristina Nilssons korta gästspel 1885 på Grand hôtel orsakade att tjugo människor klämdes ihjäl. En teater, Svenska teatern, hade sin verksamhet på Blasieholmen åren 1875-1925, då byggnaden brann ned. Föreställningarna var kända för att vara mycket påkostade och man hade prominenta utländska gästspel. Svenska teatern hade fler sittplatser än självaste Dramaten.

En annan grupp som var frekvent på Blasieholmen var diplomatkåren. En kort tid under 1700-talet hade flera länders ambassadörer sitt viste i det sk Utrikesministerhotellet. Efter 1790 blev byggnaden utrikesministerbostad, faktiskt ända fram till 1960-talet. Ett något märkligt arrangemang under unionstiden var att Norges statsminister i Sverige verkade tillsammans med ett hundratal medarbetare i en byggnad kallad Norska ministerhotellet. Under

denna tid var det alltså inte Norges statsminister som var den högst styrande i Norge.

Under senare hälften av 1800-talet och framåt tillkom en mängd pampiga byggnader och kanske är det dessa som vi i dag främst förknippar med Blasieholmen. Ståtliga exempel är Grand hôtel, Bolinderska huset, ”Säfborgen” och Nationalmuseum. Platsen för den senast nämnda var faktiskt en egen ö, avskild från Blasieholmen och benämndes Kyrkholmen eftersom det hade legat en kyrka där som dock brann upp 1822. Vattnet fylldes igen olovas av arkitekten vid museibyggget.

Men holmen var inte bara hemvist för samhällets toppskikt, stadsdelen var full av små hantverksbodar, näringsställen och krogar. Klienterna kunde hämtas från de arbetsplatser som här under århundraden hade avlöst varandra; det var varvet, sillhovet som var en upplagsplats för fisket och även ett sockerbruk låg här ett tag.

Efter att sillhovet avslutade sin något stinkande verksamhet inrättades ett slakteri, Norra slakthuset. År 1819 var det skådesplats för de brutala rånmorden på slakteriuppsyningsman Peter Apel och hans fru, en händelse som blev mycket omskriven. Utrikestrafiken förlades till nuvarande Nybrokajen en tid och då behövdes ett tullhus. Detta står fortfarande kvar och är Waxholmsbolagets huvudkontor. Så nog bör det ha funnits ett brokigt folkliv även på det förnåma Blasieholmen alltid.

SÅ SÅG DET UT. Blasieholmen och Ladugårdslandet från Slottstaket, målat av konstnären Johan Ludvig Furst 1890-1900. Bilden är beskuren.

PANIK. Den 23 september 1885 höll den kända sångerska Kristina Nilsson en gratiskonserter från en av balkongerna på Grand hotell i Stockholm. I den enorma folkmassan som samlats uppstod en sån trängsel att 18 människor dödades och 70 personer blev svårt skadade. Bilden ursprungligen publicerad i tidningen Budkaflen.